

Förutsättningar för skolbibliotek i Tyresö kommun

2020-10-28



Pia Hasselrot

tyresö kommun



Innehållsförteckning

1	Förutsättningar för skolbibliotek.....	3
1.1	Sammanfattning.....	3
1.2	Bakgrund.....	3
2	Styrdokument.....	4
2.1	Skolans läroplan.....	5
3	Samarbeten mellan folkbibliotek och skolbibliotek i Tyresö	5
4	Basnivå för skolbibliotekens bestånd.....	7
4.1	Skönlitteratur samt facklitteratur på svenska.....	7
4.2	Multimedia och digitala tjänster.....	8
4.3	Medier för personer med funktionsnedsättning.....	8
4.4	Litteratur på andra språk än svenska.....	8
4.5	Klassuppsättningar.....	8
5	Tillgång till skolbibliotek under hela dagen.....	8
5.1	Lokal.....	9
5.2	Öppettider.....	10
5.3	Bemanning.....	10
5.3.1	Bemanning för öppethållande.....	11
5.3.2	Bemanning för basuppdrag.....	12
5.3.3	Bemanning för pedagogiskt uppdrag samt utveckling.....	12

1 Förutsättningar för skolbibliotek

1.1 Sammanfattning

Elevernas tillgång till skolbibliotek i Tyresö kommun varierar markant mellan skolorna. Det råder lokalbrist inom Tyresös skolor vilket har lett till att de flesta skolor har sitt bibliotek i ett utrymme som inte är avsett för skolbiblioteksverksamhet. Ungefär hälften av skolorna har ett lokalt baserat skolbibliotek och övriga har korridorbibliotek. Nyboda skola och Nya Fornudden skola har utrymmen planerade för skolbibliotek.

Av Tyresös tretton grundskolor är det nio som har ett skolbibliotek som är öppet hela eller i stort sett hela dagen. Fyra skolor har skolbibliotek, i två fall de delar av skolbiblioteket som riktar sig till högstadiet, i lokaler som enbart kan besökas tillsammans med en lärare. Genom individuella lösningar för utökade öppettider på dessa fyra skolor skulle alla elever få tillgång till litteratur under hela eller stora delar av dagen.

Medel från de statliga välfärdsmiljonerna har använts för att utöka skolbibliotekens bestånd och säkerställa att skolbiblioteken som minst har 12 titlar per elev i sitt bestånd.

Tyresös skolbibliotek har brister i det flerspråkiga utbudet, ett litet antal läsfrämjande aktiviteter samt ett minskande samarbete med folkbiblioteket. Att skapa förutsättningar som innebär att alla skolor erbjuder sina elever ett skolbibliotek i en lokal anpassad för uppgiften och med en anställd skolbibliotekarie innebär stora investeringar både vad gäller lokal och bemanning. Nio skolor behöver ny lokal och en bemanning enligt Kungliga bibliotekets riktlinjer innebär en kostnad på 5,2 mkr årligen.

En lösning med fokus på att upprätthålla och utveckla skolbiblioteken kan vara att kommunen anställer ett antal skolbibliotekarier med central placering som ger stöd till skolornas biblioteksmedarbetare. Dessa skolbibliotekarier bör även ha viss tid avsatt för att utveckla verksamheter och driva samarbete med folkbiblioteket.

1.2 Bakgrund

Barn och utbildningsförvaltningen fick 2019-03-27 ett ordförandeuppdrag om *Utveckling av Tyresös skolbibliotek*¹. Uppdraget innebar att:

- Göra en kartläggning av elevers tillgång till skolbibliotek och skolbibliotekarier på Tyresös kommunala grundskolor.
- Undersöka möjligheter och kostnader för att möjliggöra för Tyresös kommunala skolor att låna klassuppsättningar via tjänster likt Cirkulationsbiblioteket.
- Kartlägga nuvarande samarbete mellan Tyresö kommuns kommunala bibliotek och skolbiblioteken.

¹ Diarienummer 2019/BUN 0194 41

Uppdraget delrapporterades i rapporten *Utveckling av Tyresö kommuns skolbibliotek*². Rapporten konstaterade att tillgången till skolbibliotek varierar i kommunen. Det är enbart en skola, Nyboda skola, som har en skolbibliotekarie anställd. På övriga skolor är det annan personal, oftast svensklärare, som ansvarar för skolbiblioteket och dess verksamhet. I samband med rapporten konstaterades även att intresset för cirkulationsbibliotek är svagt på skolorna. I samband med att Biblioteksplan för Tyresö kommun antogs gav barn- och utbildningsnämnden i uppdrag³ till barn- och utbildningsförvaltningen att:

- Definiera en gemensam basnivå för utbud av böcker i våra kommunala grundskolor.
- Redovisa förutsättningar för att böcker finns tillgängliga för elever under hela dagen på alla våra kommunala grundskolor.

Under arbetet med denna rapport har underlaget från rapporten från 2019, *Utveckling av Tyresö kommuns skolbibliotek*, kompletterats med intervjuer med fyra rektorer samt tre medarbetare som har sin placering på skolbibliotek. Även två medarbetare på folkbiblioteket har intervjuats.

2 Styrdokument

Skolbiblioteksverksamheten i Sverige regleras i skollagen⁴ samt i bibliotekslagen⁵.

I skollagens andra kapitel 36 § står det att ”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek”.

Skollagen saknar definition av vad som utgör en god skolbiblioteksverksamhet men i förarbetena till lagen skriver man att begreppet skolbibliotek innebär ”en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande”⁶.

Vidare fastslår man att ett skolbibliotek ska ”stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen”.

I bibliotekslagen står det att skolbiblioteken ska ”ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information [...] Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer

² Diarienummer 2019/BUN 0194 41

³ Diarienummer 2019/BUN 0331

⁴ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800. Hämtad 2020-10-06

⁵ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801. Hämtad 2020-10-06

⁶ https://www.kb.se/Dokument/Samverkan/Rapporter/Skolbibliotek_hur%20ser%20det%20ut_2016.pdf. Hämtad 2020-10-25

som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på 1. de nationella minoritetsspråken, 2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och 3. lättläst svenska."

Värt att notera är att regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att stärka skolbiblioteken i syfte att ge alla elever likvärdig tillgång till skolbibliotek⁷. I detta ingår även att utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekarier. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2021⁸.

2.1 Skolans läroplan

I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet står det att rektorn har ett särskilt ansvar för att:

- Skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg.
- Skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

3 Samarbeten mellan folkbibliotek och skolbibliotek i Tyresö

Folk- och skolbibliotek har olika uppdrag. Folkbibliotek ska vara tillgängliga för alla och ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Det ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Folkbiblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för bland annat kunskapsinhämtning och lärande.

Skolbiblioteket ska användas i utbildningen och vara ett pedagogiskt stöd i elevernas lärande och utveckling. Verksamheten styrs av både skollagen och bibliotekslagen.

I Tyresö kommun är folkbiblioteket systemägare för det biblioteksdatasystem som både folk- och skolbibliotek använder och erbjuder skolbiblioteket konsulttjänster kring systemet. Det är åtta skolor som använder systemet för att registrera sitt bestånd, men det saknas uppgifter om hur många skolor som använder det för utlån.

Alla elever i förskoleklass bjuds in till folkbiblioteket för besök. Under besöket får eleverna ett lånekort. Även andra klasser kan besöka biblioteket men både bibliotekspersonal och rektorer anser att antalet biblioteksbesök minskar. Det är enbart skolor som ligger nära ett folkbibliotek som genomför besök. För

⁷ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/11/dir.-201991/>. Hämtad 2020-10-23

⁸ Redovisningen av uppdraget flyttades fram från 30 november 2020.

folkbiblioteket är klassbesök resurskrävande och om skolorna vill utöka nuvarande antal besök, till exempel att alla elever i ytterligare en årskurs besöker folkbiblioteket, bör detta avtalas och även ge ersättning till folkbiblioteket. Det är viktigt att påpeka att dessa besök inte kan ersätta skolbibliotekens pedagogiska verksamhet eftersom de handlar om vad folkbiblioteket kan erbjuda barnen i form av fritidsläsning.

Rapporten från 2019 visar att det råder brister i samverkan mellan folk- och skolbibliotek. En orsak som lyfts av folkbiblioteket är att det i många fall saknas en motpart inom skolan som har tid avsatt för att utveckla ett samarbete. Det saknas även samsyn kring vad folkbibliotekets uppgift är och bör vara gentemot skolan. Folkbibliotekets uppdrag handlar om fritidsläsning medan skolbiblioteket ska bidra till elevens måluppfyllelse. Folkbiblioteket vill att barn och unga ska associera deras verksamhet med fritidsläsning och läslust snarare än prestation och skoluppgifter. Folkbiblioteket är därför tydlig med att utökade samarbeten bör utgå från folk- och skolbibliotekens olika uppdrag. Inom folkbiblioteket är man positiv till att samarbeta och stötta skolbiblioteken. Folkbiblioteket har en medarbetare som är utsedd till kontaktperson för skolbiblioteken. Tjänsten innebär:

- Vägledning i frågor om biblioteksdatasystemet och importerar katalogposter.
- Vara bollplank för anställda i skolbiblioteken kring medieurval, lokal och aktiviteter.
- Sammankallar till möten en gång per år.
- Informerar om läsfrämjande evenemang.
- Samordna, ansöka och redovisa statsbidrag från Kulturrådet för folkbiblioteket och skolornas bibliotek i Tyresö kommun.

Folkbiblioteket ser att ett utökat ansvar inom skolan, till exempel att stötta skolbiblioteket att utveckla bestånd eller genomföra bokprat, är möjligt men att det kräver avtal och ersättning.

Skolan ser vikten av att den läsning som eleven gör i skolan kompletteras med fritidsläsning. Samtidigt vet de att många elever kommer från hem där man inte har en vana av att besöka folkbiblioteket. De önskar därför att elever i större utsträckning ska kunna besöka folkbiblioteket för att bli lockade till fritidsläsning och även göra elever till vana besökare på folkbiblioteket. De önskar även folkbibliotekets stöd med läslustskapande aktiviteter, som författarbesök och bokprat. De ser även folkbiblioteket som en källa till kunskap dit medarbetare kan vända sig till med frågor om biblioteksverksamhet. Dessa önskemål stämmer överens med folkbibliotekets uppdrag och en utökad service från folkbiblioteket kan troligen lösas genom avtal som inkluderar ersättning till folkbiblioteket.

Skolan har även önskemål om att folkbiblioteket ska ge eleverna bibliotekskunskap, gärna i samband med undervisningen, till exempel att en klass som läser om människokroppen kunde boka ett besök på folkbiblioteket.

Under besöket kunde bibliotekarierna visa hur man söker efter litteratur i ämnet och även visa folkbibliotekets resurser. Denna typ av service går emot folkbibliotekets inriktning mot fritidsläsning vilket innebär att detta uppdrag bör ligga hos skolbiblioteken.

4 Basnivå för skolbibliotekens bestånd

Enligt skollagen ska skolbiblioteket stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt tillgodose deras behov av material för utbildningen. De ska även ha litteratur för personer med funktionsnedsättning, litteratur för personer med annat språk än svenska samt på de nationella minoritetsspråken.

4.1 Skönlitteratur samt facklitteratur på svenska

Tyresös skolbiblioteks bestånd består främst av åldersanpassad skönlitteratur samt facklitteratur för de yngre årskurserna. Här ingår även ett utbud av lättläst litteratur. Äldre elever erbjuds digitala tjänster snarare än tryckt facklitteratur, som Nationalencyklopedin.

En inventering av skolbibliotekens bestånd gjordes under hösten 2020 för att ta fram en riktlinje för skolbibliotekets bestånd. Inventeringen ledde till att en miniminivå på tolv böcker per elev sattes. För att nå miniminivån kommer tolv skolor att tilldelas medel från det statliga så kallade Välfärdsmiljonerna för att komplettera sitt bestånd. Rektor avgör själv hur stor del av skolans ordinarie budget som ska läggas på inköp till skolbiblioteket. I genomsnitt anslag Tyresö kommuns kommunala grundskolor 70 kronor per elev för att upprätthålla och förnya skolbibliotekets bestånd under 2020, med ett spann mellan 24 kronor per elev till 130 kronor per elev. Skolans budget kompletteras sedan med statsbidrag från Kulturrådet, en ansökan som folkbiblioteket samordnar⁹. Den stora skillnaden i budget får effekt på skolbibliotekens utbud och kommer även på sikt påverka elevernas tillgång till litteratur.

Vissa skolor anser att de saknar kompetens för att köpa in rätt titlar. Samtidigt är de medvetna om vikten av att ha ett attraktivt bestånd som lockar till läsning. En bibliotekarie har kompetens att bevaka utgivning och kunna sätta samman ett aktuellt och relevant bestånd. Det nuvarande samarbetet med folkbiblioteket innebär att folkbibliotekets skolbibliotekssamordnare kan fungera som bollplank när skolorna ska köpa in litteratur. Här finns med andra ord ett stöd, men det utnyttjas inte i någon större utsträckning av skolorna. En anledning kan vara att skolorna önskar ett mer komplett stöd än vad folkbiblioteket erbjuder. Skolan önskar hjälp med uppgiften medan folkbiblioteket enbart erbjuder sig att stötta skolans eget arbete. Även om folkbiblioteket skulle erbjuda en utökad tjänst löser det inte skolans behov fullt ut eftersom det är skolan och skolbiblioteket som behöver ha en plan med sitt bestånd för att kunna göra relevanta beställningar.

⁹ Bidraget från Kulturrådet fördelas procentuellt efter skolans egen insats, så de skolor som lägger mest pengar på inköp av litteratur får störst bidrag.

4.2 Multimedia och digitala tjänster

Skolorna har oftast organiserats så att multimedia och digitala tjänster, till exempel Nationalencyklopedin, inte ligger inom skolbiblioteket. Det är oproblematiskt under förutsättning att eleverna har åtkomst till materialet vid behov, till exempel via sin egen skoldator. Tyresö kommun har kommunlicenser för digitala tjänster, vilket innebär att alla elever har en likvärdig tillgång till tjänsterna.

4.3 Medier för personer med funktionsnedsättning

Skolbibliotek är skyldiga att tillhandahålla litteratur för personer med funktionsnedsättning. Idag sker detta till största delen genom kommun-gemensamma e-tjänster, som Inläsningstjänst, och genom talböcker via Legimus. Konto i Legimus förmedlas ofta via medarbetare som antingen arbetar med specialpedagogik eller IT på skolan. Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) som står bakom Legimus är tydliga med att talböcker ska förmedlas via bibliotek. Ansvar för att förmedla talböcker kan därför inte ligga på andra funktioner inom skolan. Här behöver skolorna säkerställa att de medarbetare som förmedlar konton i Legimus är knutna till skolbiblioteket.

4.4 Litteratur på andra språk än svenska

Skolbiblioteket ska kunna erbjuda litteratur på andra språk än svenska och engelska. Här har skolorna brister i sitt bestånd. Även om viss litteratur på fler språk än svenska finns via digitala tjänster, till exempel Ugglo, är utbudet begränsat. Skolorna upplever att det är svårt och kostsamt att bygga ett eget bestånd med aktuella titlar, särskilt på skolor som har många olika språk representerade. Här ser skolorna gärna att folkbiblioteket ingår i en kommun-gemensam lösning och bistår med ett centralt bestånd, håller läsfrämjande aktiviteter riktade till målgruppen samt stöttar modersmåls lärarna med litteratur och litteraturtips.

4.5 Klassuppsättningar

Inom undervisningen, främst i svenskämnet, används ofta klass- eller gruppuppsättningar. Dessa ingår oftast inte i skolbibliotekets bestånd utan de hanteras av den lärare som använder titlarna i sin undervisning. I samband med rapporten *Utveckling av Tyresö kommuns skolbibliotek* konstaterades att skolorna inte är intresserade av en centraldepå för distribution, så kallat cirkulationsbibliotek. Detta gäller även klassuppsättningar.

5 Tillgång till skolbibliotek under hela dagen

Enligt skollagen ska ett skolbibliotek finnas till elevernas och lärarnas förfogande. Det innebär att skolbiblioteket ska kunna användas av lärare i undervisningen, till exempel ska lärare kunna ta med en klass, eller grupper av elever, till skolbiblioteket. Elever ska kunna använda skolbiblioteket i sitt

skolarbete, men det är även önskvärt att elever kan använda skolbiblioteket på raster, håltimmar och i anslutning till skoldagens slut. Skolbiblioteket bör med andra ord gå att boka för klassbesök samtidigt som det har generösa öppettider under dagen.

Det som påverkar tillgången till skolbibliotek under dagen är lokal, öppettider samt eventuell bemanning.

5.1 Lokal

Ett skolbibliotek ska, enligt skollagen, ställas till elevernas och lärarnas förfogande inom skolans egna lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det saknas krav eller riktlinjer för hur stor lokalyta som ett skolbibliotek ska ha.

Det råder lokalbrist inom Tyresös skolor vilket har lett till att de flesta skolor har sitt bibliotek i ett utrymme som inte är avsett för skolbiblioteksverksamhet. Ungefär hälften av skolorna har ett lokalbaserat skolbibliotek i ett låsbart rum och övriga har korridorbibliotek, som är bibliotek placerade i korridor eller öppen gemensamhetsyta. Två skolor har korridorbibliotek för låg- och mellanstadiet kombinerat med lokalbaserat skolbibliotek för högstadiet.

Lokalbaserade skolbibliotek uppfattas som strukturerade och med en tydlig ansvarsfördelning. Korridorbibliotek uppskattas däremot för att de är tillgängliga hela dagen för eleverna.

För övrigt är det önskvärt, enligt skolorna, att den lokal som används som skolbibliotek har följande funktioner:

- Innehålla skolbibliotekets fysiska bestånd.
- Vara centralt placerad och lättillgänglig.
- Vara läsbar.
- Vara en lugn och trygg plats där eleverna kan läsa, göra läxor eller bara vara.
- Inspirera till läsning.

Nyboda skola har ett skolbibliotek i en lokal som är planerad för verksamheten med 0,18 kvadratmeter per elev. Det planerade biblioteket på Nya Fornuddens skola har 0,13 kvadratmeter per elev. Utifrån dessa skolbibliotek kan en lämplig riktlinje vara att beräkna cirka 0,15 kvadratmeter per elev¹⁰.

Majoriteten av Tyresö kommuns skolor har lokalbrist. Skolchefen uppskattar att nio grundskolor saknar möjlighet att skapa ett skolbibliotek, med ovanstående funktioner, i sina lokaler. För dessa skolor krävs en lösning med utökade lokaler i nära anslutning till skolan.

¹⁰ Nyboda skola är planerad för 602 elever och skolbiblioteket är på 107 kvadratmeter. Nya Fornuddens skola planeras för 816 elever med ett skolbibliotek på 102 kvadratmeter.

5.2 Öppettider

Det är åtta skolor som har ett skolbibliotek som är öppet hela dagen, i huvudsak genom obemannade korridorsbibliotek eller öppna grupprum. Nyboda skola har ett bemannat skolbibliotek som är öppet mellan 8:30 och 15:00. Två skolor har öppna korridorsbibliotek för låg- och mellanstadiet samt lokalbaserat skolbibliotek med varierad bemanning för högstadiet. Två skolor har skolbibliotek som enbart kan besökas tillsammans med en lärare. För att kunna ha dessa skolbibliotek öppna hela dagen krävs bemanning i form av vuxennärvaro den tid biblioteket är öppet.

5.3 Bemanning

Varken skollag eller bibliotekslag anger vilken bemanning ett skolbibliotek ska ha. Kungliga biblioteket (KB), Sveriges nationella biblioteksmyndighet, anser att ett skolbibliotek bör vara bemannat med minst 20 timmar per vecka. Nyboda skola, med cirka 450 elever, har en skolbibliotekarie anställd på 80 procent.

Bemanning av ett skolbibliotek kan delas upp i två arbetsuppgifter, ett basuppdrag som handlar om att hålla skolbiblioteket öppet samt ett utökat uppdrag som rör skolbibliotekets pedagogiska roll. I Tyresö kommun kan det vara rimligt att även komplettera med ett uppdrag att driva den utveckling som beslutats om i kommunens biblioteksplan.

Basuppdrag består i huvudsak av bokuppsättning, gallring, in- och utlån, och öppethållande. Det kan göras av en skolbibliotekarie, av en lärare som vidareutbildat sig inom bibliotekskunskap, en så kallad bibliotekspedagog eller en biblioteksassistent. I basuppdraget ingår även uppgifter som ställer högre krav på bibliotekskunskap, som urval och inköp av nya titlar och planering av bestånd.

Skolbibliotekets pedagogiska uppdrag innebär att skolbiblioteket ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Det finns inget uttalat krav på att skolan ska ha en skolbibliotekarie men den forskning som finns visar att det är skolbibliotekariens kompetens som står för en stor del av den positiva effekt som ett skolbibliotek kan ha för elevers måluppfyllelse.

Uppdraget att stärka elevernas språkliga förmåga kan bestå av en uppsjö av läsfrämjande aktiviteter som bokprat i klasserna och att klasser eller grupper av elever besöker skolbiblioteket. Även fokustid eller elevens val bör kunna läggas i biblioteket. Uppdraget går in i det läsfrämjande arbetet och vidare över till folkbibliotekets uppdrag att arbeta med fritidsläsning. Detta är positivt, både för att elever behöver läsa på fritiden för att kunna utveckla sitt språk, och för att skolbiblioteket kan bli en brygga till folkbiblioteket med dess utbud och aktiviteter.

Uppdraget att stärka elevernas digitala kompetens innebär att en skolbibliotekarie ska komplettera lärarens undervisning inom området. På

Nyboda skola har skolbibliotekarien utarbetade lektioner om digital kompetens som han kan erbjuda olika årskurser. Denna modell bör vara användbar på fler skolor, under förutsättning att det finns tillgång till en utbildad bibliotekarie.

I **Tyresö kommuns biblioteksplan** anges ett antal utvecklingsområden för de kommunala skolbiblioteken:

- I samverkan inom kommunens grundskolor utveckla modeller för läsprojekt för olika årskurser.
- Undersöka möjligheter till samverkan med Tyresö bibliotek i läsprojekt och andra aktiviteter med inriktning på unga människors läsutveckling.
- Undersöka möjligheten att kommunens grundskolor samverkar om skolbiblioteksverksamhet.
- Undersöka möjligheten att automatisera nuvarande skolbibliotek genom självbetjäningsautomater och chippade mediebestånd, för att frigöra mer tid för media- och informationshandledning.
- Utveckla samarbetet med andra avdelningar och enheter inom förvaltningen för att beakta 1 – 16 årsperspektivet.

Skolbiblioteken saknar resurser för att kunna driva utveckling och agera motpart till folkbiblioteken i samverkansprojekt. Det är viktigt att utvecklingen drivs utifrån både folk- och skolbibliotekens olika uppdrag och att den bidrar till skolans måluppfyllelse. Det innebär att folkbibliotekets skolbiblioteks-samordnare behöver en motpart från skolbiblioteken. Järfälla kommun har anställt en skolbibliotekssamordnare som ansvarar för att bygga upp skolbiblioteksverksamheterna i kommunen och även driva projekt för att utveckla verksamheten. Järfälla betonar vikten av att bygga upp strukturer, kunskap och samarbeten som kan användas för det lokala arbetet. En liknande lösning för Tyresö kunde innebära en centralt placerad skolbibliotekarie som har till uppgift att, på deltid, driva kommunövergripande utvecklingsprojekt.

5.3.1 Bemanning för öppethållande

För att ge alla elever tillgång till skolbibliotek med öppettider under hela dagen krävs att de skolor som har skolbibliotek som enbart kan besökas tillsammans med lärare får bemanning. Om vi utgår från öppettiderna för Nybodas skolbibliotek (08:30-15:00) minus 30 minuters lunch blir det en tjänst om omfattar sex timmar per skolbibliotek. Samtidigt är dessa lokaler inte anpassade för biblioteksverksamhet och det är tveksamt om det är en rimlig arbetsuppgift att på heltid bemanna en sådan lokal. Det finns ett utarbetat arbetssätt för de elever som vill använda skolbiblioteket under lektionstid, en medarbetare följer med eleverna till skolbiblioteket. På raster behöver skolorna hitta en lokalt anpassad lösning som innebär att elever kan besöka skolbiblioteket samtidigt som det finns en vuxen på plats som bidrar till en säker och trygg miljö.

5.3.2 Bemanning för basuppdrag

För en bemanning enligt basuppdraget kan man tänka sig en modell som kombinerar en lokal bemanning med central expertis. På skolan ansvarar en medarbetare för delar av basuppdraget, som skötsel av lokal, in- och utlån samt arbetet med bokuppsättning och gallring. Detta arbete kan skötas på deltid av en assistent eller annan medarbetare.

Som komplement finns en central resurs bestående av skolbibliotekarier, 2-3 tjänster, som bistår de kommunala grundskolornas bibliotek med urval, inköp, byggande av bestånd, stöd vid gallring samt läsfrämjande aktiviteter. Dessa arbetar även med utvecklingsprojekt enligt biblioteksplanen samt organiserar skolbibliotekens samverkan med folkbiblioteket.

5.3.3 Bemanning för pedagogiskt uppdrag samt utveckling

Om vi utgår från KB:s definition om att ett skolbibliotek ska ha minst 20 timmars bemanning per vecka kan vi som exempel beräkna att skolor med upp till 350 elever har bemanning på 50 procent (6 skolor), skolor med 351-650 elever ger bemanning på 75 procent (4 skolor) och 651-850 elever ger en bemanning på 100 procent (3 skolor). Skolornas elevantal är hämtade från Jämförelseguiden.

En skolbibliotekarier har, enligt SACO, en genomsnittlig månadslön på 33 400 kronor. Som jämförelse har en ämneslärare 38 500 kronor i månadslön¹¹. Ovanstående bemanning skulle ge en ungefärlig kostnad på 5,2 mkr. per år. Lönekostnaden är beräknad som månadslön plus personalomkostnadspålägg (PO) på 40,15 procent. Samtidigt är det få kommuner som har en liknande bemanning, vanligare är att tre mindre skolor delar på en heltidsanställd bibliotekarie. Skolverkets statsbidrag Likvärdig skola går att söka för att anställa en bibliotekarie att bemanna skolbibliotek

Skolorna själva har önskemål om att kunna ha anställd och utbildad bibliotekspersonal, men upplever att de saknar resurser för att prioritera bemanning av skolbiblioteket.

Ett alternativ skulle kunna vara att utifrån den föreslagna lösningen för basuppdraget på sikt se om det går att utvidga en central resurs till att även omfatta pedagogisk verksamhet som erbjuds lärare, som lektionsupplägg, klassbesök med bokprat eller användning av bibliotekets resurser.

¹¹ <https://www.saco.se/studieval/jamfor-loner/>. Hämtat 2020-10-22